

A bolognai folyamat 2020 – Az Európai Felsőoktatási Térség az új évtizedben

Európa felsőoktatásért felelős minisztereinek nyilatkozata Leuven és Louvain-la-Neuve, 2009. április 28-29.

Mi, a bolognai folyamatban részt vevő negyvenhat ország felsőoktatásért felelős miniszterei, 2009. április 28-án és 29-én Leuven-ben/Louvain-la-Neuve-ben, Belgiumban találkoztunk, hogy áttekintsük és értékeljük a bolognai folyamat eredményeit és prioritásokat állapítsunk meg az Európai Felsőoktatási Térség (EFT) számára a következő évtizedre.

Bevezető

1. A 2020-ig tartó évtizedben az európai felsőoktatásra kulcsfontosságú szerep hárul a kreatív és innovatív, tudásalapú Európa létrejöttében. Egy ilyen Európának a létrehozására irányuló erőfeszítések csak akkor járhatnak sikerrel, hogyha Európa, szembesülve a népessége elöregedése jelentette demográfiai kihívással, a legtöbbet hozza ki minden polgára tehetségéből és képességeiből, és maradéktalanul elkötelezi magát az egész életen át tartó tanulás és a felsőoktatásban való részvétel kiszélesítése mellett.

2. Az európai felsőoktatásnak szembe kell néznie a globalizáció és az egyre gyorsabb technológiai fejlődés komoly kihívásával és az ezekből következő lehetőségekkel, így például újfajta szolgáltatók, új tanulók és új típusú tanulási formák megjelenésével. A hallgatókat a tanulóközpontú oktatás és a mobilitás fogja segíteni a változó munkaerőpiacon szükséges kompetenciáik kialakításában, és képessé teszi őket arra, hogy aktív és felelős polgárokká váljanak.

3. Társadalmaink jelenleg egy globális pénzügyi és gazdasági válság következményeivel szembesülnek. A gazdasági talpra állás és a fenntartható fejlődés érdekében a dinamikus és rugalmas európai felsőoktatás törekedni fog az innovációra, támaszkodva ebben az oktatás és a kutatás minden szinten megvalósuló egységére. Tisztában vagyunk vele, hogy a felsőoktatásra kulcsszerep vár, ha sikeresen akarjuk kezelni az előttünk álló kihívásokat és elő szeretnénk segíteni országaink kulturális és társadalmi fejlődését. A felsőoktatásba történő állami befektetést ezért kiemelt prioritásnak tekintjük.

4. Ismét kinyilvánítjuk teljes elköteleződésünket az Európai Felsőoktatási Térség céljai mellett, vagyis egy olyan térség mellett, amelyben a felsőoktatás a köz felelőssége, és ahol céljaik és küldetéseik sokszínűsége révén a felsőoktatási intézmények képesek reagálni a társadalom szélesebb értelemben vett szükségleteire. Cél annak biztosítása, hogy a felsőoktatási intézmények rendelkezzenek a szükséges forrásokkal feladataik további ellátásához, ide értve a hallgatók felkészítését az aktív állampolgári létre a demokratikus társadalomban, jövőendő szakmai pályafutásukra, lehetővé téve személyes fejlődésüket, egy széles tudásbázis létrehozását és folyamatos bővítését, valamint a kutatás és innováció serkentését. A felsőoktatási rendszerek és felsőoktatás-politikák szükséges, jelenleg is folyó reformja továbbra is mélyen bele fog ágyazódni az olyan európai értékekbe, mint az

intézményi autonómia, a tudományos szabadság és a társadalmi méltányosság, és igényelni fogja a hallgatók és a felsőoktatásban dolgozók maradéktalan részvételét.

I. Az eddig elért eredmények és ezek megszilárdítása

5. Az elmúlt évtized folyamán úgy hoztuk létre az Európai Felsőoktatási Térséget, hogy az mélyen gyökerezzen Európa szellemi, tudományos és kulturális örökségében és törekvéseiben, és a kormányzatok, a felsőoktatási intézmények, a hallgatók, a felsőoktatásban dolgozók, a munkaadók és a további partnerek folytonos együttműködése jellemezze. Jelentős volt az európai intézmények és szervezetek hozzájárulása is a reformfolyamathoz.

6. A bolognai folyamat a felsőoktatási rendszerek nagyobb kompatibilitásához és jobb összehasonlíthatóságához vezet, ezzel megkönnyítve a hallgatók számára a mobilitást, az intézmények számára pedig a hallgatók és oktatók magukhoz vonzását más kontinensekről. Folyamatban van a felsőoktatás modernizációja: ez magában foglalja a háromciklusú képzési szerkezet bevezetését, ideértve az egyes országokban az első ciklushoz kapcsolódó köztes képesítéseket; az Európai Felsőoktatási Térségre vonatkozó Minőségbiztosítási Sztemdek és Irányelvek elfogadását, az Európai Felsőoktatási Minőségbiztosítási Regiszter (EQAR) megalakítását és a nemzeti képesítési keretrendszerek létrehozását, melyek az Európai Felsőoktatási Térségnek a tanulási eredményeken (learning outcomes) és a hallgatók munkaterhén alapuló, átfogó képesítési keretrendszeréhez kapcsolódnak. Mindezek mellett a bolognai folyamat támogatta az oklevél-melléklet (Diploma Supplement) és az európai kreditviteli rendszer (ECTS) elterjedését, hogy ezáltal is növelje a képesítések átláthatóságát és elismerését.

7. A Bolognai Nyilatkozatban megfogalmazott és az azt követő években kitűzött célok ma is érvényesek. Mivel minden célt még nem értünk el egészen, ezek megfelelő, teljes megvalósítása európai, nemzeti és intézményi szinten fokozott lendületet és elköteleződést fog igényelni 2010-et követően.

II. Tanulás a jövőnek: a következő évtized prioritásai

8. A felsőoktatás minden vonatkozásában a kiválóságra törekedve nézünk szembe az új korszak kihívásaival. Ez megköveteli, hogy a minőség folyamatosan központi kérdés legyen. Emellett az oktatáspolitikák, az oktatási rendszereink nagyra becsült sokszínűségét fenntartva, a felsőoktatás különféle küldetéseit, a tanítástól és kutatástól kezdve a közösségnek nyújtott szolgáltatásokon át a társadalmi kohézió és a kulturális fejlődés melletti elköteleződésig, értéknek fogják elismerni. A hallgatókat és a felsőoktatási intézmények dolgozóit fel kell készíteni arra, hogy a gyorsan változó társadalom által támasztott igényeknek képesek legyen megfelelni.

A szociális dimenzió: méltányos hozzáférés és a tanulmányok sikeres befejezése

9. A felsőoktatásban részt vevő hallgatóságnak tükröznie kell az európai népesség sokszínűségét. Ezért hangsúlyt fektetünk a felsőoktatás szociális vonatkozásaira, és célul tűzzük magunk elé az egyenlő esélyek biztosítását a minőségi felsőoktatásban való részvételhez. A felsőoktatáshoz való hozzáférést ki kell szélesíteni, lehetőséget biztosítva a társadalmilag alulreprezentált csoportokból származó hallgatóknak képességeik kibontakoztatására, valamint megfelelő körülményeket kell biztosítani ahhoz, hogy ezek a hallgatók befejezhessék a tanulmányaikat. Ez magában foglalja a tanulási környezet

fejlesztését, a tanulás előtt álló akadályok eltávolítását és megfelelő anyagi feltételek megteremtését ahhoz, hogy a hallgatók minden szinten profitálni tudjanak a tanulási lehetőségekből. A bolognai folyamatban részt vevő országok a következő évtized végére elérendő, mérhető célokat fognak kitűzni maguk elé a felsőoktatásban való részvétel kiszélesítése és az alulreprezentált csoportok felsőoktatásban való részvétele vonatkozásában. A felsőoktatásban a méltányosság megteremtésére irányuló erőfeszítéseknek ki kell egészülniük az oktatási rendszer más szegmenseiben történő lépésekkel.

Az egész életen át tartó tanulás

10. A felsőoktatásban való részvétel kiszélesítése az egész életen át tartó tanuláson, mint oktatási rendszereink szerves részén keresztül is megvalósul. Az egész életen át tartó tanulásra vonatkozik a közösségi felelősségvállalás elve. Az egész életen át tartó tanulás hozzáférhetőségének, a nyújtott képzések minőségének és a vonatkozó információk átláthatóságának biztosítottak kell lennie. Az egész életen át tartó tanulás magában foglalja képesítések megszerzését, a tudás és a megértés kiterjesztését, új készségek és kompetenciák megszerzését és a személyes fejlődést. Az egész életen át tartó tanulásba beleértendő, hogy a képesítések megszerzhetőek rugalmas tanulmányi útvonalakon keresztül, ide értve a részidős (levelező, esti) tanulmányokat és a munka világában szerzett tapasztalatokat.

11. Az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó céljaink megvalósításához erős partneri viszonyra van szükség az állami szervek, a felsőoktatási intézmények, a hallgatók, a munkaadók és a munkavállalók között. Az Európai Egyetemek Szövetségének az egész életen át tartó tanulásról szóló chartája hasznos hozzájárulást jelent az ilyen partneri viszonyokhoz. Az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó sikeres stratégiák tartalmazni fogják a korábban szerzett ismeretek elismerésénél alkalmazandó alapelveket és eljárásokat a tanulási eredmények alapján, és függetlenül attól, hogy a szóban forgó tudást, készségeket és kompetenciákat formális, nem formális vagy informális úton sajátították-e el. Az egész életen át tartó tanulást megfelelő szervezeti struktúrák és finanszírozás fogják támogatni. A nemzeti szakpolitikák által támogatott egész életen át tartó tanulásnak a felsőoktatási intézményekben mindennapi intézményi gyakorlattá kell válniuk.

12. A nemzeti képesítési keretrendszerek kidolgozása fontos lépés az egész életen át tartó tanulás megvalósulása felé vezető úton. A célunk az, hogy 2012-re a nemzeti keretrendszereket létrehozzuk és felkészüljünk az Európai Felsőoktatási Térség Képesítési Keretrendszerének való megfeleltetésre. Mindez folyamatos koordinációt igényel az Európai Felsőoktatási Térség szintjén, illetve az egész életen át tartó tanulás Európai Képesítési Keretrendszerével. Az egyes országok viszonylatában az első cikluson belüli köztes képesítések eszközt jelenthetnek a felsőoktatáshoz való hozzáférés kiszélesítéséhez.

Foglalkoztathatóság

13. Ahogyan a munkaerőpiac egyre nagyobb méretekben támaszkodik a magasabb szintű készségekre és több területen átívelő kompetenciákra, a felsőoktatási intézményeknek el kell látniuk a hallgatóikat azzal a magas szintű tudással, készségekkel és kompetenciákkal, amelyekre szükségük van szakmai pályafutásuk során. A foglalkoztathatóság lehetővé teszi az egyes emberek számára, hogy teljes méretekben meg tudják ragadni a változó munkaerőpiac kínáلتa lehetőségeket. Célunk, hogy a felsőoktatási intézmények, a társadalmi partnerek és a hallgatók közötti szoros együttműködés révén az emberek első képesítési szintjét emeljük, valamint a képzett munkaerőt megtartsuk és megújítsuk. Ez lehetővé teszi az intézmények

számára azt, hogy jobban figyelembe vegyék a munkaadók igényeit, a munkaadók számára pedig azt, hogy jobban megértsék az oktatási szempontokat. A felsőoktatási intézményeknek, a kormányzatokkal, a kormányzati ügynökségekkel és a munkaadókkal együtt, fejleszteniük kell a jelenlegi és végzett hallgatóiknak szóló, karrier- és munkaerőpiaci tanácsadó szolgáltatásaik elérhetőségét és minőségét. Támogatjuk a képzési programokba ágyazott szakmai gyakorlatokat és a munkahelyen történő szakképzést.

Hallgató-központú tanulás és a felsőoktatás feladata az oktatás terén

14. Ismét hangsúlyozzuk a felsőoktatási intézmények oktatási feladatainak és a jelenleg is folyó, a tanulási eredmények fejlesztéséhez igazított tantervi reformnak a jelentőségét. A hallgató-központú oktatás megköveteli az egyes tanulók képességeinek fejlesztését, a tanítás és a tanulás új megközelítéseit, hatékony támogató és tanácsadó rendszereket és az eddigiéknél világosabb módon a tanulóra összpontosító tanterveket mindhárom képzési ciklusban. A tantervi reform ebből következően egy magas minőséghez, rugalmas és egyénibbre szabott tanulási útvonalakhoz vezető folyamat lesz. A felsőoktatásban dolgozó tanárok, szoros együttműködésben a hallgatók és a munkaadók képviselőivel, tovább fogják fejleszteni a tanulási eredményeket és a nemzetközi hivatkozási pontokat egyre több tudományterületen. Felsőoktatási intézményeinket kérjük, hogy fordítsanak különleges figyelmet minden képzési szinten az oktatás minőségére. Ennek prioritásnak kell lennie az Európai Felsőoktatási Térségre vonatkozó Minőségbiztosítási Sztemdek és Irányelvek további megvalósítása során.

Oktatás, kutatás és innováció

15. A felsőoktatás minden szintjének korszerű kutatáson és fejlesztésen kell alapulnia, előmozdítandó a társadalmi innovációt és kreativitást. Elismerjük a felsőoktatási programokban, köztük az alkalmazott tudományon alapulóokban rejlő lehetőséget az innováció elősegítésére. Következésképp a kutatói kompetenciákkal rendelkező emberek számának növekednie kell. A doktori programoknak magas színvonalú kutatást kell biztosítaniuk az egyes tudományágakban, és fokozatosan ki kell egészülniük interdiszciplináris és interszektorális programokkal. Emellett a hatóságoknak és a felsőoktatási intézményeknek a pályakezdő kutatók karrierépítését vonzóbbá kell tenni.

Nemzetközi nyitottság

16. Felszólítjuk az európai felsőoktatási intézményeket arra, hogy tegyék még nemzetközibbé a tevékenységeiket, és globális együttműködések keretében aktivizálják magukat a fenntartható fejlődés érdekében. Az európai felsőoktatás vonzerejét és nyitottságát közös európai akciókkal fogjuk hangsúlyozni. A globális versenyt a világ más régióival folytatott, partnerségen alapuló együttműködések és hangsúlyosabb szakmapolitikai párbeszédok fogják kiegészíteni, kiemelten a Bologna Világforum szervezetén keresztül, számos érintett bevonásával.

17. A határokon átnyúló oktatást az Európai Felsőoktatási Térségben érvényes Európai Minőségbiztosítási Sztemdek és Iránymutatások kell, hogy meghatározzák, s annak összhangban kell lennie az UNESCO/OECD határokon átnyúló felsőoktatás minőségére vonatkozó irányelveivel is.

Mobilitás

18. Meggyőződésünk, hogy a hallgatói, pályakezdő kutatói és oktatói mobilitás javítja a képzési programok minőségét illetve a kutatási kiválóságot, továbbá erősíti az európai felsőoktatás tudományos és kulturális nemzetköziesítését. A mobilitás a személyes fejlődés és a foglalkoztathatóság szempontjából egyaránt fontos, elősegíti továbbá a sokféleség iránti megértést, illetve javítja a más kultúrákkal való bánás képességét. Ösztönzi a nyelvi sokféleséget, így megerősítve az Európai Felsőoktatási Térség többnyelvűségének hagyományait, továbbá növeli a felsőoktatási intézmények közötti együttműködést és versenyt. Ezért a mobilitásnak az Európai Felsőoktatási Térség védjegyévé kell válnia. Felhívunk minden országot a mobilitás növelésére, biztosítva annak magas minőségét illetve változatosabbá téve a mobilitás típusait és szélesítve hatókörét. 2020-ban az Európai Felsőoktatási Térség végzős hallgatói legkevesebb 20%-ának kell külföldi tanulmányi vagy képzési tapasztalatokkal rendelkeznie.

19. Mindhárom ciklus képzési programjaiban meg kell teremteni a mobilitási lehetőségeket. A közös okleveleknek és programoknak, valamint a mobilitási ablakoknak egyre általánosabb gyakorlattá kell válniuk. A mobilitási stratégiáknak olyan gyakorlati intézkedéseken kell alapulniuk, melyek a mobilitás finanszírozására, az elismerésre, a rendelkezésre álló infrastruktúrára, valamint a vízumra és munkavállalási engedélyekkel kapcsolatos szabályozásokra vonatkoznak. A mobilitáshoz szükséges feltétel a rugalmas tanulási útvonalak megléte, az aktív információszolgáltatás, a tanulmányok teljes elismerése, tanulmányok támogatásai valamint az ösztöndíjak és diákhitelek teljes hordozhatósága. A mobilitásnak az Európai Felsőoktatási Térségben a befelé és kifelé irányuló hallgatói áramlás kiegyensúlyozottabbá válásához kell vezetnie, Célunk továbbá, a különféle hallgatói csoportok jobb részvételi arányának biztosítása.

20. A magasan képzett oktatók és kutatók felsőoktatási intézményekbe vonzásához vonzó munkafeltételek és karrierutak kiépítése, valamint a nyílt nemzetközi pályázatolás biztosítása szükséges. Figyelembe véve, hogy az oktatók kulcsszereplők, olyan karrierutakat kell teremteni az oktatók, pályakezdő kutatók és a felsőoktatásban dolgozók számára, mely elősegíti a mobilitást; olyan keretfeltételeket kell létrehozni, melyek biztosítják a társadalombiztosításhoz való megfelelő hozzáférést, illetve elősegítik nyugdíj- és kiegészítő nyugdíj jogosultságok hordozhatóságát a mobilitásban részt vevő oktatók és kutatók számára, a meglévő jogi keretek lehető legjobb kihasználása mellett.

Adatgyűjtés

21. A továbbfejlesztett és kiterjesztett adatgyűjtés segítséget fog nyújtani a szociális dimenzió, a foglalkoztathatóság és a mobilitás területén megfogalmazott célok megvalósításának figyelemmel kísérésében éppúgy, mint más szakmapolitikai területeken, továbbá alapjául szolgál majd a helyzetértékelésnek és a folyamatos teljesítményértékelésnek egyaránt.

Többdimenziós átláthatósági eszközök

22. Tudjuk, hogy jelenleg számos olyan kezdeményezés van, amely részletesebb információkat biztosító mechanizmusok kifejlesztésére irányul az Európai Felsőoktatási Térség felsőoktatási intézményei sokszínűségének átláthatóbbá tételére. Ugy véljük, hogy minden ilyen mechanizmust, mely segíti a felsőoktatási rendszereket és intézményeket saját erősségeik felismerésében és egymással való összehasonlításában, a legfőbb partnerekkel

szorosan együttműködve kell kifejleszteni. Az átláthatóság ezen eszközeinek szorosan kell kapcsolódniuk a bolognai folyamat alapelveihez, különösképpen a minőségbiztosításhoz és az elismeréshez, melyek továbbra is prioritások maradnak, továbbá összehasonlítható adatokon és megfelelő indikátorokon kell alapulniuk a felsőoktatási intézmények és programjaik sokszínű profiljának bemutatása érdekében.

Finanszírozás

23. A felsőoktatási intézmények nagyobb autonómiára tettek szert amellet, hogy közben egyre növekedett a társadalmi szükségletekre való odafigyelésre és az elszámoltathatóságra vonatkozó elvárás velük szemben. Mivel a felsőoktatás a köz felelőssége, megerősítjük, hogy a közfinanszírozás marad a fő prioritás az autonóm felsőoktatási intézmények fenntartható fejlődése, illetve az igazságos hozzájárás garantálása érdekében. Nagyobb figyelmet kell azonban fordítani a finanszírozás diverzifikálására, új finanszírozási források és módok keresésére.

III. Szervezeti felépítés és nyomon követés

24. A bolognai folyamat jelenlegi szervezeti felépítését, melyet a kormányok, a tudományos közösség reprezentatív szervezetei, valamint más partnerek közötti együttműködés jellemez, a célnak megfelelőnek tartjuk, s továbbra is támogatjuk. A jövőben a bolognai folyamat társelnöki rendszerben fog működni, melyben az egyik társelnök az EU-elnökséget adó ország lesz, a másik társelnöki posztot pedig egy nem EU-tagország fogja betölteni.

25. Más szakmapolitikai területekkel való együttműködés érdekében a Nemzetközi Bologna Csoport (Bologna Follow-up Group, BFUG) kapcsolatot fog tartani egyéb témák, úgy, mint a kutatás, a bevándorlás, a társadalombiztosítás és a munkaügy alakítóival és szakértőivel.

26. Felkérjük a BFUG-t, hogy készítsen egy munkatervet a 2012. évig terjedő időszakra a jelen nyilatkozatban megfogalmazott prioritások valamint a miniszteri konferenciára benyújtott jelentések ajánlásainak előmozdítása érdekében, lehetőséget biztosítva az adatgyűjtések és a bolognai folyamat független értékelése eredményeinek későbbi beépítésére

A BFUG-t különösképpen a következőkre kérjük:

- Határozza meg a mobilitás és a szociális dimenzió mérésére és monitorozására használt indikátorokat, az adatgyűjtéssel együttesen;
- Tekintse át, hogyan volna lehetséges a kiegyensúlyozott mobilitás elérése az Európai Felsőoktatási Térségben
- Kísérje figyelemmel az átláthatósági mechanizmusok fejlődését, és tegyen jelentést erről a 2012-es miniszteri konferencián;
- Hozzon létre egy hálózatot, a meglévő struktúrák optimális kihasználásával, a bolognai folyamatról való jobb tájékoztatás, illetve a folyamat ismertebbé tétele érdekében az Európai Felsőoktatási Térség területén kívül;
- Kövesse figyelemmel az elismerésre vonatkozó nemzeti cselekvési tervek elemzésének ajánlásait.

27. A bolognai folyamat végrehajtásának előrehaladásáról való jelentés szervezett módon fog történni.

- A helyzetértékelés bizonyítékokon alapuló módszertanát tovább finomítjuk

- Az Eurostatot és az Eurostudentet felkérjük, hogy az Eurydicével együttműködve járuljanak hozzá ehhez releváns adatgyűjtéssel;
- A jelentési munkálatokat a BFUG fogja felügyelni; ezek nyomán egy általános jelentés születik majd a 2012-es konferenciára, mely tartalmazni fogja az előbb említett forrásokat

28. Kérjük az E4-csoportot (ENQA – EUA – EURASHE – ESU), hogy folytassák az együttműködést a minőségbiztosítás európai dimenziójának további fejlesztése terén, különös tekintettel annak biztosítására, hogy az Európai Minőségbiztosítási Regiszter (EQAR) értékelése külső szereplők által történjen, figyelembe véve az érintettek véleményeit.

29. Legközelebb 2010. március 11-12-én találkozunk Budapesten és Bécsben, az Ausztria és Magyarország által közösen rendezendő ünnepi Bologna-konferencián. A következő reguláris miniszteri konferencia vendéglátója Románia lesz, 2012. április 27-28-án Bukarestben. Az ezt követő miniszteri konferenciákat 2015-ben, 2018-ban és 2020-ban tartjuk.